MUHANDISLIK & IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2025
MAY

Milliy nashrlar

OAK: https://oak.uz/pages/4802

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

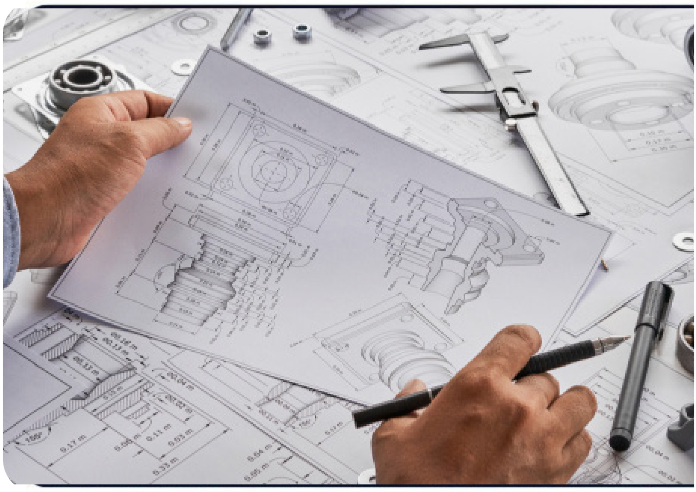

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 682 sahifa, may, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:
Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

TAHRIR HAY'ATI:
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor
Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor
Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,
Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent
Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sharipov Botirali Roxataliyevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD
Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)
Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikasiya va kompyuter tizimlari, telekommunikasiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti

08.00.01 - Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 - Makroiqtisodiyot
08.00.03 - Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 - Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 - Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 - Ekonometrika va statistika
08.00.07 - Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 - Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 - Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 - Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 - Marketing
08.00.12 - Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 - Menejment
08.00.14 - Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 - Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 - Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 - Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

M u a s s i s: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
H a m k o r l a r i m i z:
1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Mahalliy budjetlar daromadlarini oshirish imkonoyatlari 12
Soatova Nodira Boboxanovna

Bank aksiyalarining bozor bahosini shakllantiruvchi omillar va baholash metodologiyasi 18
Raxmatov Azizjon Jaloliddinovich, Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li

Namangan viloyatida kichik biznes subyektlarini yanada rivojlantirish va ular samaradorligini oshirish....23
Jalolova Muazzamxon Akbarjonovna

Kichik biznesni tijorat banklari tomonidan moliyalashtirishning o'ziga xos jihatlari 31
Nematulloyev Suxrob Sobirovich

Qayta tiklanadigan vodorod narxlari strategiyasini o'rganish: xarajat noaniqliklarini bartaraf etish 35
Nuraliyeva Komila Sanakulovna

Prospects for improving the efficiency of deposit operations in commercial banks 42
Olimov Abror Axadjon o'g'li

Bank tizimida moliyaviy innovatsiyalar va raqamli texnologiyalar mohiyati va ahamiyati....51
Xodjimamedov Akmal Ashurovich, Umedov Abdullo Umedovich

Elektron tijoratnini rivojlantirishni boshqarish samaradorligini baholash natijalari tahlili....57
Madieva Zuxra Iskandarbekovna

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasida xotin-qizlar barqaror ish bilan bandligini oshirishning ilmiy-nazariy asoslari....63
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi

Qurilish materiallari sanoati korxonalarida raqamli texnologiyalarni joriy etishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari....70
Qodirov Sardorbek Isroiljon o'g'li

The role of sports marketing in training leadership personnel in the sports management system....75
B.Y.Hamraev

Sanoat korxonalarida quyosh energiyasidan foydalanish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish yo'llari 79
Qalandarova Gulshoda Nazirjon qizi

Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishni davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi 85
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich

Роль центрального банка в контроле инфляции: политика инфляционного таргетирования 95
Камилова Наргиза Абдукахоровна, Пиримкулов Фирдавс Шухратович

Ko'pkari ot sporti o'yini chavandozlari sport kiyimini ishlab chiqish uchun tavsiya etilayotgan matolarning xususiyatlari tahlili 102
Musayeva Lobar Sayfullayevna, Po'latova Saboxat Usmanovna

Оценка технико-экономических показателей автономной фотоэлектрической установки с устройством очистки от снега....107
Юлдошев Исроил Абриевич, Рустамова Шахноза Шухрат кизи, Ботиров Бозорбек Мусурмон угли, Жураев Обид Шавкатович, Атоева Мохинур Амриллаевна

Some considerations about the specific features of advertising texts 116
Mustaqimova Kunduz Sobirovna

Raqamli iqtisodiyot sharoitida bank xizmatlari amaliyoti tahlili 121
Tangriev Izzat Raxmatullaevich

Fransuzcha va o‘zbekcha terminlar vektori asosidagi semantik o‘xshashlik 125
Jo‘rayeva Malohat Muhammadovna, Abduaxadova Zilola Jamoliddinovna

Sayyohlik tilining raqamli tadqiqi: fransuz va o‘zbek terminlarining multimodal vektor va vizual xaritalanishi 131
Abduaxadova Zilola Djamoliddinovna

Обеспечение финансовой устойчивости предприятий: проблемы и решения 136
Аллаберганов Зокир Гойибович

Qurilish korxonalarini boshqarishning tashkiliy mexanizmlarini shakllantirishdagi muammolar 142
Alijonov Jamshid Alijon o‘g‘li

Innovatsion startaplarni moliyalashtirishda venchur kapitali 149
Bozorova Ozoda Raximovna

Pul-kredit siyosati orqali iqtisodiyotni tartibga solish 154
Berdiyev Akram O‘ktamovich

Yashil buxgalteriya hisobi va ekologik masalalarga oid xalqaro talablar va yondashuvlar 163
Eshquvvatova Muxlisa Avaz qizi

Sug‘urta tashkilotlari moliyaviy hisobotlari auditida muhimlik va risk darajasini aniqlash uslubiyotini takomillashtirish 169
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna

Chizmageometriya fanida gamifikatsiya va didaktik o‘yinlarning samaradorligi 174
Yo‘ldashev Solmonjon Iqboljon o‘g‘li

Tijorat banklarining nodepozit moliyaviy resurslarini optimallashtirish 179
Tangirkulov Bekzod Boxadirovich

Теоретические аспекты, причины и специфика безработицы (на примере Республики Узбекистан) 186
С.Э. Холмуратов

Xalqaro oziq-ovqat bozoridagi raqobat sharoitida meva-sabzavotchilik tarmog‘ini rivojlantirishga oid xorij tajribalari 191
Mengnorov Almardon Abdirahmonovich

O‘zbekistonning butunjahon savdo tashkilotiga a’zo bo‘lish jarayonlari va uning soliq tizimiga ta’siri 202
Qurbonov Muxiddin Abdullaevich

Qoraqalpog‘istonda mehmonxona xo‘jaligining hozirgi holati tahlili 207
Xalimova Fayoza Nafasovna

Raqamli texnologiyalar va sun’iy intellektning bugungi kundagi ahamiyati 212
Norboyeva Mahliyo Rustamovna, Komiljon Baxromov Muzaffar o‘g‘li

Method of drying melon using solar radiation and a household solar-infrared dryer 216
Khakimova Sabina Shamsiddin qizi, Qodirov Jobir Ro‘zimamatovich, Mirzayev Shavkat Mustaqimovich, Yangiboyev Fayoz G‘aybulla o‘g‘li

Qishloq xo‘jaligi tarmog‘ini moliyalashtirish istiqbollari 227
Ishniyazov Baxrom Normamatovich

Влияние розничного кредитования на потребительский спрос 231
Базарова Нигора Равшановна

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Влияние розничного кредитования на потребительский спрос 231
Базарова Нигора Равшановна

Прямые иностранные инвестиции как основной фактор повышения конкурентоспособности экономики стран 238
Наврузов Икрам Абдуллаевич

Qishloq xo'jaligini moliyalashtirish tizimini takomillashtirish 243
Ishniyazov Baxrom Normamatovich

Tayyor mahsulotlar hisobi bo'yicha xorij tajribasi va ulardan respublikamizda foydalanish imkoniyatlari 248
Xotamov Alisher Xotamjon o'g'li, Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich

Sanoat korxonalarida asosiy vositalar qadrsizlanishi va eskirishini hisobga olishni optimallashtirish 255
Kurbonova Shaxrinoz Avazxonovna

Korxonalarda ishlab chiqarish xarajatlarini auditorlik tekshiruvidan o'tkazish 262
Tulovov Erkinjon To'lqin o'g'li, Shanasirova Nodira Abdullayevna

Digital transformation in public sector: advantages and challenges of the integration 266
Abdurakhmanova Sevinch

Стратегическое планирование и предсказание результатов деятельности организации 271
Алимов Бехзоджон Наврузжонович

Влияние привлечения инвестиций в национальную экономику на повышение конкурентоспособности предприятий 277
Каримова Дилафруз Садирдин кизи

Nomoddiy aktivlar auditida sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari 283
Rozmatova Umida Yuldashevna

To'g'ridan-to'g'ri sug'urtalash operasiyalari bo'yicha sug'urta zaxiralarini shakllantirishni xalqaro standartlar asosida tashkil etish 290
X.A.Raximov

"Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik loyihalarini moliyalashtirishning innovasion mexanizmlari va normativ asoslari" 294
Karabaev Sanjar Abdusamatovich

Tibbiyot muassasalarida iqtisodiy barqarorlikning dinamik tahlili 302
Elmurodov G'ayratjon Abdumurodovich

Korxona faoliyatini optimallashtirishdagi iqtisodiy tahlilning roli va ahamiyati 308
Sattorov Mirjahon

Роль контекстного маркетинга в условиях ограниченной аудитории и дефицита ресурсов 313
Дебердиев Анвар

O'zbekistonda korxonalarning iqtisodiy barqarorligini raqamli texnologiyalar yordamida oshirish 319
Iminova Nargizaxon Akramovna, Mo'ydinov Ma'murjon Mansurjon o'g'li

Jahon amaliyotida eksport moliyalashtirishi: uning shakllari, afzalliklari va kamchiliklari 328
Xudoynazarov Sherzod Ismoilovich

Ramli transformatsiya va korxonaning barqarorligi 333
Soibov Nozimbek Faxridin o'g'li

Raqamli texnologiyalar yordamida kitobxonlik madaniyatini rivojlantirish 342
Ernaqulov Sunnatillo Nurali o'g'li

Роль цифровой эпохи в банковской сфере 346
Максудова Шахзода

Yashil iqtisodiyotda innovatsiyalar va ekologik barqarorlik....................350
Sultonov Omon Juma o‘g‘li

Iqtisodiy modernizatsiya va uning davlat rivojlanishiga ta’siri 355
Zuvaydullaev Nematullo Oybek o‘g‘li

Международный опыт: применение корпоративного менеджмента в государственном управлении развитых стран 360
Махмудова Севара Улугбековна

Carbon markets and agribusiness: assessing the role of emissions trading in promoting sustainable agricultural practices....................366
Mubina Toirova

Standartlashtirishda nanotexnologiyalarning o‘rni va ahamiyati 371
Ahmedova Sitora Asqar qizi

Sut mahsulotlarini saqlash jarayonini boshqarish tizimining barqarorlik masalasi....................376
Sabirov Ulugbek Kuchkarovich, Oqilov Azizbek Kozimjon o‘g‘li

Kredit risklarini boshqarishda zamonaviy texnologiyalarning o‘rni....................392
Hamroyev Sherzod Axtamovich

Alyuminiy ion energiya saqlaydigan qurilmalarning afzalliklari 399
Bafoyev Abduhamid Hoshim o‘g‘li

Buxgalteriya axborotining investisiya qarorlarga ta’siri....................403
Rahmatova Shahnoza Shukurovna

Комплексный подход к оценке и обеспечению финансовой безопасности текстильных предприятий....................408
Турсунов Бобир Ортикмирзаевич

Markaziy osiyo mamlakatlarida nodavlat notijorat tashkilotlarini moliyalashtirish: O‘zbekiston tajribasi bilan solishtirma tahlil....................416
Aliyev Arslon Salom o‘g‘li

Temir yo‘l transportini rivojlantirishda xorijiy olimlarning ilmiy yondashuvlarI 422
Nasrullayev Nurbek Baxtiyarovich

IoT (Internet of Things) texnologiyalari va ularning ishlab chiqarish jarayonlarida qo‘llanilishi 428
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich, Yoqubov Bobur Mamasobir o‘g‘li

Improvement of preparation of accounting policies in joint-stock companies 433
Ovlayev Suhrob Temur o‘g‘li, Yo‘lchiyev Oybek Ulug‘bek o‘g‘li, Normo‘minova Dilorom Umar qizi, Avlayeva Oybarchin Olim qizi

Korxonalar raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion marketing strategiyalaridan foydalanish....................437
Samadov Askarjon Nishonovich

Bir qatlamli elastik asosda joylashgan to‘sinning seysmik kuchlar ta’siridagi tebranishining v.z. vlasov usuli asosida analitik tadqiqi 444
Kamola Xaydarova

Applications of hyperbolic geometry in physics and biology....................449
Khaknazarova Khurshidabonu Kenjaevna, Otakulova Rukhshona Akram kizi

Korxonalarni qayta tashkil etishda moliyaviy hisobot tuzish bo‘yicha xalqaro tajriba, uni o‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari....................456
Davletov Ikram Raximberganovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Qoraqalpog‘iston respublikasida turizm rivojini ta’minlovchi iqtisodiy va tashkiliy choralarni mukammallashtirish ... 462
Tleumuratov Baxadir Genjemuratovich

Milliy iqtisodiyotda fond bozorini rivojlantirish istiqbollari ... 468
Sultonov Sherali Nuraliyevich

Дифракция и отражение упругих поперечных волн в изотропной среде с жёсткой границей ... 476
Салиев А.А., Кеунимжаев М.К.

Tijorat banklarida investitsiya loyihalari samaradorligi va amaliy holati tahlili ... 481
Axmedov Shoymurod Azamat o‘g‘li

Aralash tolalardan tayyorlangan iplarning mustahkamlik xususiyatlarini o‘rganish va tahlil qilish ... 486
Nurboev Rashit Xudoyberdievich, Salimov Shuhrat Halimovich, Bozorov Rustam Rasulovich

Namangan viloyatining turizm salohiyatini rivojlantirish istiqbollari: Hududiy raqobatbardoshlik va innovatsion yondashuvlar ... 491
Khusniddin Egamnazarov

Klasterlar hisob siyosatida boshqaruv hisobining metodologik asoslari ... 498
Toshpo‘latov Azizbek Shermuxamadovich

Jismoniy shaxslar soliq ma’muriyatchiligining nazariy masalalari ... 505
Isroilov Boxodir Ibragimovich, Ibragimov Boburshox Boxodir o‘g‘li, Navruzova Farog‘at Abdihamid qizi

Digital Transformation in Public Sector: Advantages and Challenges of the Integration ... 511
Abdurakhmanova Sevinch

Важность проекта “Умный город” в Узбекистане ... 517
Акбаржон Иминов

Iqtisodiy tizimda risk va uning xususiyatlari ... 522
Nasimov Ravshanjon Azimovich

Innovatsion faoliyatning moliyaviy rag‘batlantirish va boshqaruv samaradorligini belgilovchi omil va jihatlar ... 530
Baxriddinov Nodirbek Zamirdinovich

Влияние цифровизации на сокращение теневой экономики: возможности и ограничения ... 536
Срожиддинова З.Х., Шарифзода Мубина Дилмуроджон кизи

Строительство здания с ограждающей конструкцией из энергоэффективных мелкоштучных трехслойных блоков ... 540
Акрамов Х.А., Тохиров Ж.О.

Проблемы и пути внедрения механизма налогового стимулирования центров инновационного роста нового Узбекистана ... 546
Умаров Б.С.

Современные тенденции и перспективы повышения износостойкости футеровок в горно-размольных установках ... 556
Акмал Жуманазаров, Илхом Эгамбердиев , Элбек Очилов, Маъруф Саибов

Aktsiyadorlik jamiyatlarida korporativ boshqaruvga raqamli texnologiyalarni joriy qilishning ilmiy-nazariy asoslariga qarashlar ... 562
Suyunov Dilmurod Xolmurodovich, Habibullaeva Shirinxon Tohir qizi

Kredit risklarini boshqarishda zamonaviy texnologiyalarning o‘rni ... 570
Hamroyev Sherzod Axtamovich

Iqtisodiy islohotlar jarayonida tovar va xizmatlar importining narxlar shakllanishiga ta’siri 577
Bababekova Gulchexra Baxtiyorovna

Теоретические вопросы инвестиционного обеспечения центров инновационного роста региона 584
Умаров Б.С

Tijorat banklarida investitsiya loyihalari samaradorligi va amaliy holati tahlili 591
Axmedov Shoymurod

Lazer nurlari ta’sirida
wet-blue charm yarim mahsuloti xususiyatlarining oʻzgarishi 596
, Qodirov T.J, Azimov J.Sh, Yusupova D.N

Ta’lim, ekologiya va raqamlashtirish sohalarida bolalar va oʻsmirlar turizmini integratsiyalash: xalqaro tajribalar va Oʻzbekiston 601
Islomova Dilrabo Salomovna

Avariya rejimlarida kichik yuklamali elektr ta’minoti tizimlarining kabel izolyatsiyasi monitoringini avtomatlashtirishning zamonaviy yondashuvlari 606
Mirzoyev Narzulla Nuriddinovich, Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich

Eksport faoliyatini rivojlantirish: global tajribalar va milliy imkoniyatlar 609
D.E.Qarshiev

Iot (internet of things) texnologiyalari va ularning ishlab chiqarish jarayonlarida qoʻllanilishi 614
Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich, Yoqubov Bobur Mamasobir oʻgʻli

Sa’noat korxonalari va mexatron robotlarni optimal avtomatlashtirish va boshqarishda sun’iy intellektning ahamiyati 621
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Esonov Husniddin Mamarasul O’g’li, Mamatqulov Toir Chorshanbiyevich

Комплексный подход к оценке и обеспечению финансовой безопасности текстильных предприятий..625
Турсунов Бобир Ортикмирзаевич

Method of Drying Melon Using Solar Radiation and a Household Solar-Infrared Dryer.........................633
Khakimova Sabina Shamsiddin qizi, Qodirov Jobir Ro’zimamatovich, Mirzayev Shavkat Mustaqimovich, Yangiboyev Fayoz G’aybulla o’g’li

Kabel izolyatsiyasi holatini monitoring va avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari muammolari 633
Mirzoyev Narzulla Nuriddinovich, Mamatqulov Toyir Chorshanbiyevich

Controlling Execution Mechanisms in Intelligent Systems Using Neural Networks 649
Azizbek Yusupbekov Nodirbekovich, Husniddin Esonov Mamarasul oʻgʻli

Algorithm for Optimizing Repetitive Tasks in Production Process Execution Mechanisms 654
Azizbek Yusupbekov Nodirbekovich , Husniddin Esonov Mamarasul oʻgʻlu

Ijro mexanizmlarini visual simulyatsion modellashtirishning boshqaruv samaradorligini oshirishdagi ahamiyati 659
Karabayev Ibragim Turdiyevich, Esonov Husniddin Mamarasul O’g’li, Mamatqulov Toir Chorshanbiyevich

Kompaniyaning strategik qarorlar qabul qilishida pul oqimini tahlili va uni bashoratlashning ahamiyati 663
Urmanbekova Iroda Farxodovna

Pul oqimi haqida hisobot: xalqaro tajriba va milliy amaliyotda qoʻllanilishini takomillashtirish 667
Xaydarova Nargiza Anvarovna

Tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalardan foydalanishning holatI ..676
Sattarov Xayrulla Fayzullayevich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUHANDISLIK ИНЖЕНЕРИЯ ENGINEERING

TADBIRKORLIK FAOLIYATINI SAMARALI BOSHQARISHDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING HOLATI

Sattarov Xayrulla Fayzullayevich
"Yoshlar – kelajagimiz" jamg'armasi ijro etuvchi direktori
O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi
Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi

Annotatsiya: Ushbu maqolada tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalarning tutgan o'rni tahlil qilingan. Xalqaro tajriba va O'zbekiston amaliyoti asosida raqamli infratuzilma, axborot texnologiyalari, elektron xizmatlar hamda boshqaruv vositalarining samaradorlikka ta'siri o'rganilgan. Shuningdek, mavjud muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ilgari surilgan.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, tadbirkorlik boshqaruvi, raqamlashtirish, elektron xizmatlar, raqamli infratuzilma, samaradorlik..

Abstract: This article analyzes the role of digital technologies in the effective management of entrepreneurial activities. Based on international experience and Uzbekistan's practice, the impact of digital infrastructure, information technologies, e-services, and management tools on business efficiency is examined. The article also provides proposals to address existing challenges.

Keywords: digital technologies, entrepreneurship management, digitalization, e-services, digital infrastructure, efficiency.

Аннотация: В статье рассматривается роль цифровых технологий в эффективном управлении предпринимательской деятельностью. На основе международного опыта и практики Узбекистана проанализированы влияние цифровой инфраструктуры, информационных технологий, электронных сервисов и инструментов управления на повышение эффективности бизнеса. Также представлены предложения по решению существующих проблем.

Ключевые слова: цифровые технологии, управление предпринимательством, цифровизация, электронные услуги, цифровая инфраструктура, эффективность.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiy rivojlanish jarayonida raqamli texnologiyalar tadbirkorlik faoliyatining ajralmas tarkibiy qismiga aylanmoqda. Globallashuv, raqobatning kuchayishi va iste'molchilarning talabchanligi ortib borayotgan bir paytda, tadbirkorlik subyektlari o'z faoliyatini optimallashtirish, xarajatlarni kamaytirish va mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirish uchun axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanmoqda. Xususan, elektron hujjat aylanishi, raqamli to'lov tizimlari, bulutli hisoblash texnologiyalari va sun'iy intellekt asosidagi yechimlar samarali boshqaruvning zamonaviy vositalariga aylangan.

O'zbekiston Respublikasida ham so'nggi yillarda raqamli transformatsiya davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Davlat xizmatlarining elektronlashtirilishi,"Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali","Soliq to'lovchi kabineti","E-ombor","E-hisob-faktura" kabi platformalarning joriy etilishi tadbirkorlik subyektlari uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bilan birga, raqamlashtirish jarayonida yuzaga kelayotgan muammolar — infrastrukturaviy nomutanosiblik, kadrlar salohiyatining yetarli emasligi, hamda axborot xavfsizligi bilan bog'liq tahdidlar — ushbu sohada tizimli tahlil olib borishni taqozo etadi.

Ushbu maqolada tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishda raqamli texnologiyalarni joriy

etishning mavjud holati, yutuqlari va muammolari tahlil qilinadi. Shuningdek, xorijiy mamlakatlar tajribasi asosida O'zbekiston sharoitida tatbiq etilishi mumkin bo'lgan amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi. Maqolaning ilmiy ahamiyati shundan iboratki, u raqamli texnologiyalarni iqtisodiy boshqaruvga integratsiyalash orqali tadbirkorlik subyektlarining raqobatbardoshligini oshirish bo'yicha strategik yo'nalishlarni asoslashga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalarning tadbirkorlik faoliyatiga ta'siri turli xalqaro va milliy tadqiqotlarda chuqur yoritilmoqda. R. Agarwal va M. Bayus o'zlarining izlanishlarida raqamli transformatsiyaning innovatsion siklga ta'sirini tahlil qilib, texnologik yangiliklar tadbirkorlik strategiyasini shakllantirishda muhim omil ekanini ta'kidlaydi. Ularning tadqiqotlarida ayniqsa yangi texnologiyalarni erta joriy etgan kompaniyalarning raqobat ustunligi aniq ko'rsatilgan.

K. Brynjolfsson va E. McAfee "The Second Machine Age" nomli tadqiqotida sun'iy intellekt va avtomatlashtirish texnologiyalarining biznes modellarini tubdan o'zgartirayotganini, ish samaradorligi va qaror qabul qilish tezligiga sezilarli ta'sir ko'rsatishini asoslaydi. Ular raqamli vositalarning qo'llanilishi bilan kompaniyalarda mahsuldorlikning ortishini empirik ma'lumotlar bilan isbotlaydi.

O'zbekiston kontekstida iqtisodchi S. G'aniev tomonidan olib borilgan tahlillarda mamlakatdagi raqamlashtirish siyosatining bosqichma-bosqich joriy etilishi, xususan"Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida tadbirkorlik subyektlari uchun yaratilgan platformalarning amaliy natijalari yoritilgan. Shu bilan birga, G'aniev kichik biznes subyektlari orasida raqamli texnologiyalarni joriy etishda salohiyat va infratuzilma bo'yicha tafovutlarga alohida e'tibor qaratadi.

Jahon bankining 2021-yildagi "Digital Economy for Central Asia" hisobotida O'zbekiston misolida raqamli infratuzilmaning kengayishi va kichik biznesga internet orqali xizmatlar ko'rsatish darajasi tahlil qilingan. Hisobotda raqamlashtirish kichik va o'rta korxonalarning bozor imkoniyatlarini kengaytirishiga xizmat qilishi qayd etiladi, biroq ushbu imkoniyatlardan to'liq foydalanish uchun kadrlar malakasi va raqamli savodxonlik muammosi hal qilinishi lozimligi ta'kidlanadi.

Bundan tashqari, X. Chesbroughning ochiq innovatsiyalar nazariyasi raqamli texnologiyalarni tashkilotlararo axborot almashinuvi va yangi biznes modellari shakllanishiga ta'siri nuqtayi nazaridan muhim manba hisoblanadi. Chesbrough raqamli platformalar orqali tashqi innovatsion g'oyalarni tezda integratsiyalash muvaffaqiyatli strategik qarorlar qabul qilishga xizmat qilishini asoslaydi.

Shuningdek, OECD tomonidan chop etilgan "SMEs Going Digital" tahliliy hisobotida raqamli texnologiyalar yordamida kichik bizneslarda moliyaviy monitoring, elektron tijorat va masofaviy boshqaruv tizimlarining joriy etilishi bo'yicha aniq ko'rsatkichlar keltirilgan. Hisobotda raqamlashtirish darajasining oshishi ishlab chiqarish tannarxini kamaytirishi va iste'molchilar bilan aloqa samaradorligini kuchaytirishi ta'kidlanadi.

Bu ilmiy manbalar raqamli texnologiyalarning tadbirkorlik faoliyatiga kompleks ta'sirini ko'rsatadi va O'zbekiston sharoitida ushbu texnologiyalarni muvaffaqiyatli joriy etish uchun zaruriy shart-sharoitlar mavjudligini anglatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda ma'lumotlar asosan statistik hisobotlar, rasmiy veb-portallar va ilmiy maqolalar orqali yig'ildi. Empirik ma'lumotlar tahlilida solishtirma tahlil va kontent-tahlil usullaridan foydalanildi. Shuningdek, xorijiy va mahalliy tajribalar asosida raqamli texnologiyalarning tadbirkorlikka ta'siri baholandi hamda sifat va miqdoriy ko'rsatkichlar tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish davlat siyosati darajasiga ko'tarilgan bo'lib, bu jarayonda tadbirkorlik subyektlari faoliyatini raqamlashtirish orqali boshqaruv samaradorligini oshirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. So'nggi yillarda mamlakatda raqamli texnologiyalar tadbirkorlikda keng qo'llanilmoqda. Masalan,"Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali","Soliq to'lovchi

kabineti","Elektron hisob-faktura" kabi platformalar ishga tushirildi. 2024-yil holatiga koʻra, 100 mingdan ortiq tadbirkorlik subyekti raqamli xizmatlardan foydalanmoqda. Biroq, aholining barcha qatlamlari raqamli xizmatlardan teng darajada foydalana olayotgani yoʻq, bu esa muammoning dolzarbligini koʻrsatadi.

Tadqiqotlar natijasida aniqlanishicha, raqamli texnologiyalarni tadbirkorlik faoliyatiga joriy etishda bir qator tizimli muammolar mavjud. Jumladan, infratuzilmaning notekis rivojlanganligi, xodimlar va tadbirkorlarning raqamiy savodxonligi pastligi, moliyaviy resurslarning yetishmasligi, shuningdek, raqamli xavfsizlik muammolari bular sirasiga kiradi. Mazkur muammolar tadbirkorlikning raqamli transformatsiyasini sekinlashtirmoqda.

Xalqaro tajriba tahlili shuni koʻrsatmoqdaki, AQSh, Singapur, Janubiy Koreya va Buyuk Britaniya kabi mamlakatlarda raqamli texnologiyalar biznes boshqaruvida asosiy instrumentga aylangan. Ayniqsa, Buyuk Britaniyada kichik biznes subyektlari uchun "Digital Business Skills" dasturi orqali zamonaviy raqamli koʻnikmalarni shakllantirishga qaratilgan maxsus oʻquv kurslari tashkil etilgan. Bu kabi yondashuvlar Oʻzbekiston uchun ham moslashtirish imkoniga ega boʻlgan samarali model boʻlib xizmat qilishi mumkin (1-jadval).

1-jadval: Oʻzbekistonda raqamli xizmatlardan foydalanish holati1

№	Yil	Raqamli xizmatlardan foydalanuvchi tadbirkorlik subyektlari soni	Oʻsish surʼati (%)
1	2020	25 000	—
2	2021	40 000	60%
3	2022	70 000	75%
4	2023	100 000	43%

Kelgusida raqamli texnologiyalarni tadbirkorlikda samarali joriy etish uchun biznes subyektlari uchun raqamli bilimlarni oshirish kurslarini tashkil etish, hududlarda raqamli infratuzilmani kengaytirish, xususiy sektorni ragʻbatlantiruvchi soliq imtiyozlari joriy etish kabi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir. Shu bilan birga, istiqbolli yoʻnalishlar sifatida 5G va keng polosali internet infratuzilmasini rivojlantirish, davlat va xususiy sektor oʻrtasida raqamlashtirish sohasida sheriklikni kengaytirish, soliq imtiyozlari va grant dasturlari orqali tadbirkorlarni ragʻbatlantirish kabi strategik yoʻnalishlar belgilab olinishi lozim.

Oʻzbekistonda raqamli texnologiyalar tadbirkorlikni boshqarishda tobora keng joriy etilmoqda. Bu borada muayyan yutuqlar bilan birga, yechilishi lozim boʻlgan muammolar ham mavjud. Hukumat tomonidan koʻrilayotgan kompleks chora-tadbirlar natijasida yaqin kelajakda ushbu sohada sezilarli ijobiy oʻzgarishlar kutilmoqda. Jumladan, raqamli strategiyalarni ishlab chiqish, kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish, investitsiya muhitini yaxshilash, raqamli transformatsiyani qoʻllab-quvvatlovchi mexanizmlarni kuchaytirish zaruriyati mavjud.

Oʻzbekistonda raqamli texnologiyalarni tadbirkorlikda qoʻllash boʻyicha aniq natijalarga erishilmoqda. Biroq, infratuzilmaviy va institutsional toʻsiqlar hali mavjudligini eʼtirof etish lozim. Bu sharoitda hukumat va xususiy sektor oʻrtasidagi samarali hamkorlik asosida raqamiy yechimlarni ilgari surish, tadbirkorlik faoliyatini qoʻllab-quvvatlashga qaratilgan siyosatni shakllantirish zarur. Ayniqsa, bank, moliya, soliq, bojxona kabi sohalarda raqamli texnologiyalarning joriy qilinishi boʻyicha tahlillar bu jarayonning samaradorligini koʻrsatadi.

Soliq tizimida soʻnggi yillarda amalga oshirilgan islohotlar raqamli texnologiyalar orqali boshqaruvni soddalashtirish va oshkoralikni taʼminlashga xizmat qilmoqda. Jumladan, soliq organlarida raqamli nazorat tizimlari joriy etildi,"E-Soliq" platformasi orqali deklaratsiyalarni elektron taqdim etish imkoniyatlari yaratildi, QQS qaytarish tizimi avtomatlashtirildi. Mazkur islohotlar tadbirkorlik subyektlari uchun soliq yukini kamaytirishga va moliyaviy intizomni kuchaytirishga xizmat qilmoqda.

Qoʻshilgan qiymat soligʻini qaytarish muddati qisqartirilib, 2022-yilning avgustidan 2023-yilning

1 Ўзбекистон Республикаси Рақамли технологиялар вазирлиги. Ҳисоботлар йиғиндиси, 2024 йил.

avgustiga qadar bo'lgan bir yil ichida 6 mingta korxonaga 20 trillion so'm qaytarib berilgan. Eksport tushumini kutmasdan QQSni intizomli eksportchi korxonalarga qaytarib berish tartibi joriy qilinishi natijasida 2 mingdan ortiq tadbirkorlar hisobiga 7 trillion so'm kelib tushgan. Shu bilan birga, QQS stavkasining 12 foizga tushirilishi natijasida ushbu soliqni to'lovchilar soni 184 mingtaga yetgan va 26 mingtaga yaqin yangi ishtirokchi iqtisodiy faoliyatga qonuniy tarzda jalb etilgan. Samarasiz soliq mexanizmlarini bekor qilish orqali biznes ixtiyorida 2 trillion so'm mablag' qolgan.

Umuman olganda, hozirgi global raqobat sharoitida tadbirkorlik subyektlari faoliyatini samarali boshqarish to'g'ridan-to'g'ri raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi bilan bog'liq bo'lib, bu O'zbekiston uchun ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi2.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tahlillar natijasida aniqlanishicha, raqamli texnologiyalar tadbirkorlik faoliyatini samarali boshqarishning asosiy omillaridan biriga aylanmoqda. Ayniqsa, elektron hujjat aylanishi, onlayn hisob-kitoblar, raqamli marketing va bulutli xizmatlar orqali biznes jarayonlarini avtomatlashtirish imkoniyatlari kengaymoqda. Bu esa o'z navbatida operatsion xarajatlarni qisqartirish, xodimlar mehnatini yengillashtirish, real vaqt rejimida tahlil va monitoring yuritish hamda iste'molchilar bilan munosabatni mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Biroq mavjud infratuzilmaning hududlar kesimida notekis rivojlanganligi, raqamli savodxonlikning pastligi, kadrlar yetishmovchiligi va texnik vositalarning yetarli emasligi ushbu texnologiyalarning to'laqonli joriy etilishini sekinlashtirmoqda.

Kelgusida raqamli texnologiyalarni tadbirkorlik boshqaruviga keng joriy etish uchun kompleks yondashuv zarur. Avvalo, davlat tomonidan hududlarda zamonaviy raqamli infratuzilmani rivojlantirish, internet qamrovini kengaytirish va uzluksiz xizmat ko'rsatishni ta'minlash dolzarb ahamiyatga ega. Bunga parallel tarzda tadbirkorlar uchun maxsus raqamli savodxonlik kurslari, IT va boshqaruv yo'nalishidagi qisqa muddatli o'quv dasturlarini joriy etish lozim. Shu bilan birga, mavjud elektron platformalarni birlashtirish, ularni foydalanuvchiga qulay interfeys asosida takomillashtirish va kiberxavfsizlikni kuchaytirish ham soha taraqqiyotini jadallashtiradi. Mazkur chora-tadbirlar amalga oshirilsa, O'zbekiston tadbirkorlik tizimi raqamli iqtisodiyot sharoitida yanada barqaror va raqobatbardosh bo'lib shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Ўзбекистон Республикаси Рақамли технологиялар вазирлиги. Ҳисоботлар йиғиндиси, 2024 йил.
2. Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси. (2024).“Тадбиркорлик фаолияти бўйича ҳисобот”. https://stat.uz (https://stat.uz/).
3. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёйевнинг мамлакатимиз тадбиркорлари билан очиқ мулоқот шаклида ўтказилган учрашувдаги нутқи., https:// president.uz/uz/lists/view/6561.
4. R. Agarwal, M. Bayus. The market for technology: implications for innovation and entrepreneurship. – MIT Sloan Management Review, 2002. – Vol. 43(3). – P. 58–66.
5. E. Brynjolfsson, A. McAfee. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. – New York: W. W. Norton & Company, 2014. – 306 p.
6. H. Chesbrough. Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology. – Boston: Harvard Business School Press, 2003. – 256 p.
7. OECD. SMEs Going Digital: Policy Challenges and Recommendations. – Paris: OECD Publishing, 2019. – 148 p.
8. Jahon banki. Digital Economy for Central Asia. – Washington, DC: World Bank Group, 2021. – 112 p.
9. K. Schwab. The Fourth Industrial Revolution. – Geneva: World Economic Forum, 2016. – 184 p.
10. L. Tapscott. Wikinomics: How Mass Collaboration Changes Everything. – New York: Portfolio, 2006. – 324 p.

2 Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёйевнинг мамлакатимиз тадбиркорлари билан очиқ мулоқот шаклида ўтказилган учрашувдаги нутқи., https:// president.uz/uz/lists/view/6561.

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik, fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. May. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №S–5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod tumani 15-mavze 19-uy